

Stenografisch verslag van een openbaar verhoor in het kader van de parlementaire enquêtecommissie Woningcorporaties op 5 juni 2014 in de Enquêtezaal van het Logement te Den Haag.

Gehoord wordt: de heer André Thomsen

Aanvang: 13.00 uur

Voorzitter: Van Vliet

Griffier: Esmeijer

Verder zijn aanwezig de commissieleden Bashir, Groot, Hachchi, Mulder en Oskam.

De **voorzitter**: Goedemiddag, mijnheer Thomsen, en welkom namens de hele parlementaire enquêtecommissie Woningcorporaties. Onze commissie doet onderzoek naar de opzet en werking van het stelsel van woningcorporaties. Daarbij kijken wij ook naar incidenten die daarin plaatsvonden. Wij hopen te ontdekken wat er is gebeurd, hoe dat allemaal kon gebeuren en wie ervoor verantwoordelijk zijn. Vandaag concentreren wij ons als commissie op de casus Woonbron uit Rotterdam en het bekende schip. U wordt in dit kader gehoord als getuige. Dit verhoor vindt plaats onder ede. U hebt ervoor gekozen om de belofte af te leggen dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zult zeggen. Ik verzoek u te gaan staan. Zegt u mij na: dat belof ik.

De heer **Thomsen**: Dat belof ik.

De **voorzitter**: Dan staat u nu onder ede, mijnheer Thomsen. Neemt u plaats. Ik verzoek u de microfoon aan te laten staan gedurende het hele verhoor. Vandaag gaan verschillende leden van de commissie vragen aan u stellen. Ik geef hierbij het woord aan mijn collega Oskam.

De heer **Oskam**: Fijn dat u er bent, mijnheer Thomsen. Even ter introductie, wij hebben vanochtend gesproken met de heer Kromwijk over het stoomschip Rotterdam. Hij was in die tijd directeur van Woonbron. U was in die tijd lid van de raad van commissarissen. U hebt daar acht jaar in gezeten. U was op bijna alle belangrijke beslismomenten lid van die raad van commissarissen. Daarnaast bent u al meer dan 30 jaar hoogleraar woningverbetering bij de TU Delft. U staat bekend als een kenner van de wereld van de volkshuisvesting. Dat is de reden dat wij graag met u vandaag dit gesprek voeren.

Wij vallen maar gelijk met de deur in huis. Op 30 maart 2005 krijgt u als lid van de raad van commissarissen een e-mail van de heer Kromwijk. Daarin staat: "Beste raad van commissarissen, willen jullie instemmen met de aankoop van dit stoomschip? De inbreng van Woonbron zal beperkt blijven tot 6 miljoen." Die mail kunt u zich vast nog wel herinneren.

De heer **Thomsen**: Zeker.

De heer **Oskam**: De vraag is: wat deed dat met u?

De heer **Thomsen**: Het zong al even rond dat het zou kunnen gebeuren. Ik heb daar uitgebreid over nagedacht, want het kopen van een schip behoort niet echt tot de kerntaken van een woningcorporatie. Ik heb uiteindelijk toch besloten om mee te doen en om daar in mijn functie als lid van de raad van commissarissen akkoord aan te geven, omdat het niet zomaar een kwestie was van het kopen van een schip maar het een belangrijke rol speelde in de aanpak van Rotterdam-Zuid. Rotterdam-Zuid is een gebied dat al heel lang de nodige zorg vraagt. Er lag het Pact op Zuid. Dat is een afspraak met alle betrokkenen om Zuid goed op de kaart te zetten, beter dan het op dat moment stond. Daar heb je beelden bij nodig. Dat schip paste heel goed in die aanpak. Het werd als een kanskaart gezien. Zo is het destijds gecommuniceerd, niet alleen door Woonbron maar door alle betrokkenen, met name ook de gemeente. Het was een duidelijke kanskaart, een visitekaartje. Het bedrag was aanvaardbaar, niet alleen omdat het ging om een maximaal risico van 6 miljoen op een businessplan dat er toen lag van

24, 25 miljoen. Woonbron zou daar maar een kwart van bijdragen. Een kwart zou door een andere, commerciële partij worden bijgedragen, risicodragend. De helft zou van derde partijen komen. Die waren op dat moment overigens voor een belangrijk gedeelte al bekend.

De heer **Oskam**: En Woonbron had dat geld?

De heer **Thomsen**: Woonbron had dat geld, ja.

De heer **Oskam**: U zei net dat het eigenlijk niet paste in de taken van een woningcorporatie. U hebt daarover nagedacht. Er is een gedachteproces op gang gekomen. U hebt aangegeven hoe u dacht. Moeten wij het dan zo zien dat u het alsnog vond vallen in het takenpakket van een woningcorporatie of schurkte het ertegen aan?

De heer **Thomsen**: Het Besluit beheer sociale-huursector (BBSH) is duidelijk over het takenpakket van woningcorporaties, behalve het laatste onderdeel van het BBSH. Dat geeft allerlei zaken weer waar een woningcorporatie mee bezig is en het laatste is, en al datgene wat daar overigens voor nodig is. Dat is een vrij ruime formulering dus. In die tijd was een dergelijke activiteit acceptabel, ook gezien het beperkte investeringsrisico. Woonbron had meer wat je nu "bronvreemde" activiteiten zou kunnen noemen. Woonbron had ook een hotel met dezelfde achtergrond: een commerciële functie, die ook commercieel zou moeten draaien, waarbij het traject wonen-werken-leren voor jeugd die niet zo veel kansen heeft en aangeboden krijgt, betrokken zou worden. Dat gebeurde niet alleen door Woonbron. Dat gebeurde door diverse onderwijsinstellingen. Daar was draagvlak voor op Zuid. Het maakte niet voor niets deel uit van het Pact op Zuid.

Alles overwegende, het kopen van een schip is een wezensvreemde activiteit net als een hotel en andere activiteiten die wij gedaan hebben, zoals die in Hoogvliet, maar in deze context en binnen de gestelde criteria ... Drie kwart zou gefinancierd worden door externe, commerciële partijen. Woonbron zou uitsluitend deelnemen proportioneel naar de maatschappelijke taak, de volkshuisvestingstaak.

De heer **Oskam**: Betaalden zij dan ook naar rato van die sociale component?

De heer **Thomsen**: Nee, want die sociale component zou alleen door Woonbron aangepakt worden. Het is niet uitgesloten dat een van de partijen, de onderwijspartij, vanuit de onderwijsdoelstelling zou financieren.

De heer **Oskam**: Even terug naar de procedure. Is het gebruikelijk dat er via een e-mail toestemming wordt gevraagd?

De heer **Thomsen**: Ja, in dit geval zou dat kunnen. Er is even discussie geweest over de vraag of er überhaupt toestemming nodig was. Wij hadden Woonbron tot een bedrag van 25 miljoen toestemming gegeven om vastgoed te verwerven en dergelijke, mits dat in het vooraf door de raad van commissarissen gekende en geaccordeerde plan voor dat jaar zou staan. Dit schip zat daar niet in. Ik vind sowieso dat je het moet terugkoppelen als je branchevreemde activiteiten doet. Dat is ook gebeurd.

De heer **Oskam**: Ja. Maar het stond niet in het plan. U begon uw verhaal met: "Wij wisten het eigenlijk al wel. Die mail kwam niet helemaal uit de lucht vallen. Er werd al over gesproken." Was dat in de wandelgangen of was dat besproken met de raad van commissarissen in zijn totaliteit?

De heer **Thomsen**: Ik durf u dat niet meer precies te vertellen. Dat zijn van die dingen die rondzingen. Ik heb een vrij ruim netwerk, ook in het Rotterdamse. Het zou best mogelijk kunnen zijn dat het ook uit een andere hoek is gekomen, maar dat durf ik niet meer te zeggen.

De heer **Oskam**: Is de raad van commissarissen nog bij elkaar gekomen naar aanleiding van die mail of is het gewoon schriftelijk afgedaan?

De heer **Thomsen**: Die mail was een vraag van de voorzitter van het bestuur, de heer Kromwijk: "Wij zijn dat van plan. Als u het daar niet mee eens bent, wilt u dat dan vóór een bepaalde datum melden?" Dat is niet

gebeurd. Daarmee had de accordering plaatsgevonden. Het is daarna uiteraard in de raad van commissarissen aan de orde geweest.

De heer **Oskam**: En toen?

De heer **Thomsen**: Nou, op zich was het niet zo gek veel: "De stand van zaken. Hoe gaat het ermee? Druk bezig." enzovoorts. Het is pas ...

De heer **Oskam**: Maar er was geen weerstand of kritiek?

De heer **Thomsen**: Nee.

De heer **Oskam**: Geen aanleiding om te zeggen: ga maar ergens anders werken?

De heer **Thomsen**: Nee. Woonbron was een voorloper op dat terrein. Woonbron deed meer activiteiten die, zoals je in deze tijd moet zeggen, wat aan schuurden tegen de rand van wat je maatschappelijk binnen het belang van de volkshuisvesting ziet. Dit was, met de hele achtergrond, door ons acceptabel verklaard. Overigens vonden die investeringen niet zomaar plaats. Met dit soort investeringen kun je een gebied beter op de kaart zetten, ook op de woningmarkt. Mits het heel goed en gericht gedaan wordt, verdient dat zichzelf terug. Dat vertaalt zichzelf in een stijging van de vastgoedprijs in het betreffende gebied. Dat heet in vakkringen waardecreatie.

De heer **Oskam**: U hebt heel duidelijk uitgelegd waarom u uiteindelijk bent meegegaan. Voor ons is dat verder duidelijk. Het punt is een beetje het volgende. Als zo'n directeur aan de slag gaat, met allerlei partijen praat over bedragen, eigenlijk al bijna ja heeft gezegd en dan via een mail tegen de raad van commissarissen zegt "als je geen nee zegt, dan is het rond" -- daar kwam het namelijk zo ongeveer op neer -- kan de raad van commissarissen dan eigenlijk nog wel nee zeggen?

De heer **Thomsen**: Jazeker.

De heer **Oskam**: Ja?

De heer **Thomsen**: Ja, dat was geen enkel probleem geweest. Als een van de leden van de raad nee had gezegd, dan was het in ieder geval uitgesteld tot een volgende vergadering van de raad van commissarissen. Zonder meer.

De heer **Oskam**: Door het ministerie is dit gezien als een nevenactiviteit. Die moeten niet alleen gemeld worden, maar daar moet ook toestemming voor worden gevraagd aan het ministerie. Wat wij daarvan weten, is dat mijnheer Kromwijk heeft gebeld met mevrouw Bertram, de directeur-generaal die daarover ging. Die heeft weer contact gehad met de minister. Toen is er mondeling toestemming verleend. Weet u dat?

De heer **Thomsen**: Ja.

De heer **Oskam**: Wat vindt u daarvan?

De heer **Thomsen**: Het verbaasde mij buitengewoon. Dat is overigens niet direct daarna gebeurd. Daar heeft een periode tussen gezeten. Het verbaasde mij zeer, want ik had dat in de daaropvolgende vergadering van de raad van commissarissen expliciet aan de orde gesteld. Ik had gewezen op artikel 11 van het BBSH, waarin staat wat de taken zijn en welke mogelijkheden er zijn tot deelnemingen en samenwerkingen met derden. Ik vond dat daar heel goed naar gekeken moest worden. Voor zover ik weet, is dat overigens ook genotuleerd.

De heer **Oskam**: Had u verwacht dat het ministerie groen licht zou geven?

De heer **Thomsen**: Ja en nee. Het was in die tijd buitengewoon moeilijk in te schatten hoe er met dit artikel van het BBSH omgesprongen werd. Er zat een marge in die door mij ook niet meer in te schatten was.

De heer **Oskam**: Het kon alle kanten op gaan?

De heer **Thomsen**: Ik heb jarenlang tegen studenten gezegd: je moet dit heel strikt opvatten, anders is het hek van de dam. Ik heb ook in de publiciteit die daaraan voorafging in andere zaken gezegd dat woningcorporaties moeten oppassen om niet totaal het spoor bijster te raken op het gebied van wat zij zouden moeten doen. U kunt zich dus voorstellen dat ik daar heel goed over nagedacht heb: jeempie, ga ik nu dus meedoen aan een avontuur waarvan je je moet afvragen of dat wel kan? Maar nogmaals, binnen het businessplan dat er lag en de strikte conditie dat Woonbron voor 6 miljoen risico zou dragen -- dat is maar voor een kwart van de investering -- en met het akkoord van het ministerie; akkoord, ook van mij.

De heer **Oskam**: Voordat Woonbron dat schip kocht, is er nog een hele voorgeschiedenis. Dan moeten wij terug in de tijd. De gemeente Rotterdam had eigenlijk wel de ambitie om dat schip te kopen in 1997. Dat hebben ze niet gedaan omdat het te duur en te risicovol was. Uiteindelijk heeft de gemeente in 2004 de woningcorporaties in de regio Rotterdam-Rijnmond aangeschreven: het zou toch heel mooi zijn als wij daar wat mee konden. Uiteindelijk is Woonbron de enige geweest die daarop in is gegaan. De heer Kromwijk heeft vanochtend het volgende gezegd. Het was niet meteen zo, maar nadat het Albeda College zich ook meldde, dachten wij: dan hebben wij een mooie combi. Is dat stoomschip weleens eerder besproken in de raad van commissarissen, dus voor 2005, voordat het werd aangekocht?

De heer **Thomsen**: Ik heb dat zelf nagezocht en heb daar zelf niets over kunnen vinden. Het zit ook niet in mijn hoofd op enigerlei wijze; niet in de raad van commissarissen en niet in een vergadering met het bestuur.

De heer **Oskam**: Welke rol speelde de gemeente toen het werd aangekocht in 2005?

De heer **Thomsen**: Dat weet ik niet precies. Ik heb me daar niet mee bemoeid. Ik was een lid van de raad van commissarissen dat niet uit het

Rotterdamse kwam. Dan krijg je een soort taakverdeling in die zin dat mensen die in Rotterdam wonen, zich meer bemoeien met de lokale activiteiten dan de andere.

De heer **Oskam**: U weet dus niet van afspraken met de gemeente Rotterdam. Weet u misschien wel of Rotterdam nog een financiële bijdrage heeft geleverd aan de aankoop van het schip?

De heer **Thomsen**: Ja. Dat heeft Rotterdam niet gedaan in directe zin. Er is wel over gepraat. In een later stadium is er expliciet om gebedeld door Woonbron. Daar is toen het expliciete antwoord op gekomen: de raad heeft zeer nadrukkelijk uitgesproken "geen cent in dat schip" en zo blijft het. Indirect zijn er wel substantiële bedragen door de gemeente Rotterdam toegeschoven.

De heer **Oskam**: En de gemeente heeft later ook die parkeerrechten aan ...

De heer **Thomsen**: Precies: €1.

De heer **Oskam**: Wat vindt u van de rol die de gemeente heeft gespeeld? Het komt op ons een beetje als volgt over. De gemeente denkt: leuk, dat schip, want de Rotterdammers worden daar blij van, maar wij steken er geen cent in. Maar Woonbron mag dat wel doen.

De heer **Thomsen**: Daar denk je achteraf natuurlijk weleens aan, op het moment zelf niet. Ik had zelf het vertrouwen dat de gemeente Rotterdam er ook in zou investeren. Ik wist niet van die uitspraak "geen cent" van de gemeenteraad. Terugkijkend, denk ik dat het college van B en W wel een hand heeft gereikt met wat het gedaan heeft. Ten opzichte van het totale deficit is het natuurlijk een heel kleine druppel op een vreselijk gloeiende plaat, maar ze hebben wel het een en ander gedaan.

De heer **Oskam**: Ik kijk even naar mijn collega Hachchi.

Mevrouw **Hachchi**: Mijnheer Thomsen, in het begin leek het alsof Woonbron samen met een commerciële partner dit avontuur aan zou gaan:

Eurobalance. Maar in maart 2006 is die partner afgehaakt. Woonbron werd daarmee de enige investeerder in het stoomschip. Er is gezocht naar een andere commerciële investeringspartner maar die is niet gevonden. Hoe is hierover binnen de raad van commissarissen gesproken?

De heer **Thomsen**: Mijn reactie was direct en helder: "Wij hebben ons vastgelegd op het handelen binnen het BBSH. Op grond van het businessplan dat wij hebben goedgekeurd, kan het niet anders dan dat er een commerciële investeerder moet zijn, die bovendien de hoofdaandeelhouder in het geheel is. Dus ga aan het werk!"

Mevrouw **Hachchi**: Dus gaat het ...?

De heer **Thomsen**: Ga aan het werk. Zorg daarvoor!

Mevrouw **Hachchi**: Maar u zegt: het kan niet anders, er moet een commerciële partner zijn. Betekent dat dat het een belangrijke randvoorwaarde was?

De heer **Thomsen**: Ja.

Mevrouw **Hachchi**: Betekent dat ook dat, als die er niet is, het project gewoon niet doorgaat?

De heer **Thomsen**: U zegt heel terecht dat er een onderscheid was tussen de aankoop van het schip ... Zover was het op dat moment. Wij waren nog geen verdere verplichtingen aangegaan. Kort nadat Eurobalance was opgestapt, moesten er wel besluiten genomen worden over wat er met dat schip zou gebeuren. Het was wat asbest betreft een matig tot slecht schoongemaakt schip dat buitengewoon roestig was en in uitermate slechte staat verkeerde. Ik heb toen als standpunt ingenomen: stoppen betekent ook geen besluiten nemen over de investeerder.

Mevrouw **Hachchi**: Dus u zegt dat u, doordat Eurobalance afhaakte als commerciële partner, binnen de raad van commissarissen hebt gezegd: dan moet het project stoppen.

De heer **Thomsen**: Ja, je kunt niet verder. Dat is vrij simpel.

Mevrouw **Hachchi**: Was u daar de enige in?

De heer **Thomsen**: Daar was ik toch de enige in, zo bleek. Ja.

Mevrouw **Hachchi**: De rest van de raad van commissarissen was van mening: ondanks het afhaken van een commerciële partner moet Woonbron doorgaan met dit project.

De heer **Thomsen**: Ja, daar hebben we uitgebreid over gesproken. Het was de eerste keer dat er stevig over gesproken is binnen de raad.

Mevrouw **Hachchi**: Waarom was u de enige die daartegen was? Waarom hechtte de rest van de raad van commissarissen niet zo veel waarde aan uw woorden?

De heer **Thomsen**: Het was niet zwart-wit in de raad. Ik was de enige die heel strak zei: dit kan niet. De rest van de raad was in meer of mindere mate van mening dat je niet zomaar dat roestige schip kon laten liggen, maar dat je daar als eigenaar toch wat aan moest doen en dat je ook kapitaalsvernietiging moest voorkomen. Uiteindelijk heb ik mij, na behoorlijk wat discussie, neergelegd bij de mening van de meerderheid van de raad, die het bestuur het voordeel van de twijfel gaf. Het is ook expliciet, voor zover ik mij dat kan herinneren ... Het is niet genotuleerd, hoor. Als ik nu de notulen teruglees, dan staat daar ontzettend weinig in. Er worden ook geen namen genoemd, maar toen is er gezegd: André, we zijn het in beginsel wel met je eens, maar is dat een reden om de zaak al in dit stadium volledig te stoppen?

Mevrouw **Hachchi**: U zei net "een meerderheid van de raad". U was de enige die zo kritisch was en zei: dit kan niet. De rest was dus van mening om wel door te gaan.

De heer **Thomsen**: Ja, en uiteindelijk ben ik daarmee akkoord gegaan.

Mevrouw **Hachchi**: Waarom was de rest van mening dat het door kon gaan?

De heer **Thomsen**: Omdat zij het binnen de omstandigheden die er toen waren, verantwoord vonden om het te doen. De raad van bestuur, met name de heer Kromwijk, was heel zeker over andere participanten waarmee gesproken werd. Dat bleek later TCN te zijn en de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Er zijn nog wat andere namen langsgekomen. Hij was heel zeker en zei: kijk, die willen graag meedoen.

Mevrouw **Hachchi**: U zegt dus eigenlijk dat de raad van commissarissen voer op de zekerheid waarmee de voorzitter van de raad van bestuur, de heer Kromwijk, overtuigend zei: de commerciële partner is afgehaakt, maar er komt een andere.

De heer **Thomsen**: Ja.

Mevrouw **Hachchi**: En daar heeft de rest van de raad van commissarissen genoeg mee genomen. U stribbelde wat tegen, maar ook u hebt toen gezegd: wij vertrouwen daarop.

De heer **Thomsen**: Ook ik heb ze het voordeel van de twijfel gegeven. Die twijfel was er op dat moment ook nog niet eens zozeer. U moet zich voorstellen dat het investeringsbedrag waar het over ging, slechts een fractie was van de investeringen die bijvoorbeeld in Hoogvliet gedaan werden. Het totale investeringsbedrag dat er per jaar uitging, was vele malen hoger.

Mevrouw **Hachchi**: Het ging toen nog om de 6 miljoen uit het businessplan, hè?

De heer **Thomsen**: Jazeker. Aan de condities was niets gewijzigd, ook niet aan het businessplan.

Mevrouw **Hachchi**: Oké. Dat woog natuurlijk ook mee.

De heer **Thomsen**: Ja.

Mevrouw **Hachchi**: Uiteindelijk is er in juli 2006 nog steeds geen zicht op een nieuwe commerciële partner. Toen is er vanuit de raad van commissarissen besloten om een second opinion te laten opmaken ten aanzien van het project. Wie heeft er vanuit de raad van commissarissen uiteindelijk opdracht gegeven voor dit onderzoek? Weet u dat nog? Ik zie u denken.

De heer **Thomsen**: Ik zou het u niet kunnen zeggen. De verhouding met het bestuur was dat, als wij zeiden dat er opdracht gegeven moest worden, het gedaan werd, al dan niet expliciet namens ons. Het bestuur zorgde daarvoor.

Mevrouw **Hachchi**: Het bestuur zorgde daarvoor. De raad van bestuur van Woonbron was de opdrachtgever van die second opinion?

De heer **Thomsen**: Ja.

Mevrouw **Hachchi**: Wat vond u van dat rapport?

De heer **Thomsen**: Het is lastig om dat nu te zeggen. Met de kennis van nu kun je in dat rapport al aanwijzingen vinden dat het niet goed zou gaan.

Mevrouw **Hachchi**: Welke aanwijzingen?

De heer **Thomsen**: Wij hebben het nu over de second opinion ...

Mevrouw **Hachchi**: In 2006, juli 2006.

De heer **Thomsen**: Die door eh ...

Mevrouw **Hachchi**: Een strategische afdeling van Deloitte is gemaakt.

De heer **Thomsen**: Ja, precies. Als je het achteraf bekijkt, dan werd er toen ook gesproken over risico's. Dat bleken achteraf ook heel serieuze risico's, maar die werden naar onze mening door het bestuur voldoende beargumenteerd.

Mevrouw **Hachchi**: Dus u zegt dat het rapport wel op risico's wees, maar dat u nog steeds een en ander stoelde op het antwoord dat van de raad van bestuur hierop kwam. Moet ik het zo vertalen?

De heer **Thomsen**: Ja. Er is toen elke keer door de commissarissen gezegd: "Pas op! Heel erg voorzichtig! Zijn jullie wel in control? Gaat het allemaal wel goed?" Maar dat gebeurde elke keer als het schip aan de orde was in verschillende gradaties. Dat is daarbij ook het geval geweest.

Mevrouw **Hachchi**: Hoe ging dat dan in zijn werk? U stelde dan samen met uw collega's van de raad van commissarissen kritische vragen met de second opinion in de hand. Wat deed de raad van bestuur vervolgens?

De heer **Thomsen**: Die beantwoordde dat.

Mevrouw **Hachchi**: En kennelijk zo goed ...

De heer **Thomsen**: Ter plekke, en voor zover dat nodig was, werden er naderhand schriftelijke antwoorden gegeven.

Mevrouw **Hachchi**: Oké.

De heer **Thomsen**: Ik heb een chronologie voor mijzelf gemaakt.

(De heer Thomsen bladert door zijn papieren.)

De heer **Thomsen**: Mijn geheugen is niet meer datgene wat het ooit geweest is.

Mevrouw **Hachchi**: U mag het erbij pakken. Maar het komt erop neer dat de raad van commissarissen door het eerste rapport in juli 2006, de second opinion, alsook door het gesprek met de raad van bestuur naar aanleiding van dat rapport, was gerustgesteld en dat hij dat project is blijven steunen. Kan ik u zo goed volgen?

De heer **Thomsen**: Ja, dat is juist.

Mevrouw **Hachchi**: Er was dus geen twijfel meer bij de raad van commissarissen.

De heer **Thomsen**: Jawel, er was twijfel. Dat is zelfs door een van de leden genoemd, zie ik hier. Een van de leden van de raad van commissarissen heeft expliciet twijfel uitgesproken. De hele raad was kritisch. Ik zie hier zelfs dat er geschorst is.

Mevrouw **Hachchi**: Kunt u dat "geschorst" toelichten? Dus er was discussie?

De heer **Thomsen**: Dan had het bestuur of de raad van commissarissen de behoefte om eventjes onderling te praten, van gedachten te wisselen.

Mevrouw **Hachchi**: Zat daar de voltallige raad van bestuur bij of alleen de heer Kromwijk?

De heer **Thomsen**: Nee. Wij vergaderden vrijwel altijd met de voltallige raad van bestuur.

Mevrouw **Hachchi**: Voltallige raad van bestuur. Oké. Na de schorsing heeft de raad van commissarissen uiteindelijk groen licht gegeven, begrijp ik: het project kan door.

De heer **Thomsen**: Er is zeer kritisch op gereageerd. In een later stadium is het rapport van Deloitte aan de orde geweest. Dat is op 6 september 2006 gebeurd. Toen heeft de raad van bestuur een memo over de stand van zaken gegeven waarin dus ook werd gereageerd op het rapport van Deloitte. Deloitte was zeer kritisch op de risico's die werden gelopen.

Mevrouw **Hachchi**: Was dat niet het moment waarop er voor de raad van commissarissen eigenlijk geen weg meer terug was met dit project? Hebt u dat zo ervaren?

De heer **Thomsen**: Nee, in dat stadium nog niet. Nee.

Mevrouw **Hachchi**: Dan ga ik met u verder naar ...

De heer **Thomsen**: Sterker nog, er heeft een vergadering van de raad van commissarissen plaatsgevonden op 14 september 2006. Toen is er zelfs gezegd: wij willen een exitstrategie. De raad was zeer kritisch en vond eigenlijk dat we nu hard aan de exitstrategie zouden moeten werken. Dat was voor de heer Kromwijk -- dat heb ik hier genoteerd -- niet acceptabel. Hij heeft vanochtend op een wat omklede manier gezegd dat hij bereid was om zijn functie ter beschikking te stellen. Dat is een van de eerste keren dat dat gebeurd is.

Mevrouw **Hachchi**: Maar de raad van commissarissen vroeg om een exitstrategie. Daarmee bedoelt u: de raad van bestuur kan door, maar tegelijkertijd moet u ons ...

De heer **Thomsen**: Precies!

Mevrouw **Hachchi**: ... vertellen hoe we er ooit weer uit kunnen stappen?

De heer **Thomsen**: Ja.

Mevrouw **Hachchi**: Is dat niet een beetje gek? Of je geeft groen licht of ...

De heer **Thomsen**: Nee. In de vergadering van 8 juni 2006 is de exit van TCN onder andere aan de orde gekomen. Dat was de tweede benaderde commerciële partij. Toen heb ik gezegd: je kunt zo niet doorgaan. Toen begon ook duidelijk te worden dat Woonbron in zijn eentje verder wilde doorgaan. Ik heb toen gezegd: dat kan niet, want je bent nu in het stadium dat je met een programma van eisen bezig bent; hoe kun je een programma van eisen opstellen voor commerciële functies terwijl de commerciële deelnemer daarin niet aanwezig is?

Mevrouw **Hachchi**: Oké, maar mag ik even met u terug naar het moment waarop de raad van commissarissen om een exitstrategie vraagt?

De heer **Thomsen**: Ja.

Mevrouw **Hachchi**: U zei ook dat de heer Kromwijk als bestuurder dat niet wilde. Hoe moet ik dat dan interpreteren? U linkte naar zijn uitspraak van vanochtend dat hij zijn functie bij wijze van spreken ter beschikking stelde. Moet ik dat vertalen -- ik zeg het maar zo direct als het is -- als een soort dreigement? "Als u als raad van commissarissen een exitstrategie wilt, dan kan ik net zo goed opstappen"; was dat een beetje de sfeer waarin het plaatsvond?

De heer **Thomsen**: Om het heel nuchter te zeggen: zo'n mededeling creëert een situatie waarin de vraag aan de orde is of je verder wilt met of zonder de voorzitter van de raad van bestuur.

Mevrouw **Hachchi**: Dat lag voor omdat de raad van commissarissen om een exitstrategie vroeg voor het project?

De heer **Thomsen**: Ja. De heer Kromwijk vond dat op dat moment toch een bewijs van gebrek aan vertrouwen.

Mevrouw **Hachchi**: Wat deed dat met de raad van commissarissen?

De heer **Thomsen**: We hebben daar uitgebreid over gesproken. Mijn standpunt was: lopende heren moet je niet tegenhouden. Ik houd niet van dat soort argumenten. Er waren anderen in de raad van commissarissen die vonden dat je daar toch wel degelijk rekening mee moest houden. De schade van het vertrek van een voorzitter zou namelijk groter kunnen zijn voor de instelling dan de schade die toen nog viel in te schatten als het met het schip niet goed zou gaan.

Mevrouw **Hachchi**: De raad van commissarissen besloot in dat geval dus ...

De heer **Thomsen**: ... om mee te gaan, ja.

Mevrouw **Hachchi**: ... om mee te gaan. Geen exitstrategie.

De heer **Thomsen**: Nee, er is wel degelijk ... We hebben toen gezegd dat we wel een exitstrategie wilden. Toen heeft Kromwijk "akkoord" gezegd en is er ook een exitstrategie gekomen.

Mevrouw **Hachchi**: Oh, die is er wel gekomen?

De heer **Thomsen**: Jazeker.

Mevrouw **Hachchi**: Oké. Mag ik met u door naar begin 2007? Dan gaan we weer iets verder in de tijd. Toen werd het investeringsplafond verder opgehoogd tot 100 miljoen.

De heer **Thomsen**: Ja.

Mevrouw **Hachchi**: Tegelijkertijd wordt aangegeven dat de te renoveren oppervlakte in het schip groter wordt. Wat vond de raad van commissarissen hiervan?

De heer **Thomsen**: Ook dat is weer een moment geweest waarop we buitengewoon intensief gesproken hebben.

Mevrouw **Hachchi**: Wederom een discussie binnen de raad van commissarissen.

De heer **Thomsen**: Ja. Ik vond toen dat het over de grens heen ging. Nog steeds praten we over het niet aanwezig zijn van een commerciële partij, dus een meerderheidsaandeelhouder. Er is toen wel over gesproken dat het aandeel van Woonbron maximaal 40 miljoen zou zijn, dat wil zeggen 40%. De raad heeft toen ook een deadline gesteld voor het uitzetten van de resterende 60% ofwel 60 miljoen. Dat zou er uiterlijk aan het begin van de exploitatie moeten zijn. Je kunt dan achteraf discussiëren over de vraag wat het begin van de exploitatie was, maar zo is het in ieder geval vastgelegd.

Mevrouw **Hachchi**: U geeft aan dat dit het tweede of misschien wel het derde punt is dat binnen de raad van commissarissen tot discussie leidde. Wat is daar vervolgens mee gedaan? Of is het weer bij een discussie gebleven?

De heer **Thomsen**: Nee. Wij hebben toen afgesproken dat er op heel korte termijn een nieuwe vergadering zou volgen. Dat was wel usance binnen de raad: dat als er dit soort zaken waren, we snel een vervolg hadden, dus een extra vergadering van de raad van commissarissen.

Mevrouw **Hachchi**: U hebt als raad van commissarissen besloten om Deloitte weer een onderzoek te laten doen naar het project. Klopt dat?

De heer **Thomsen**: Dat is juist.

Mevrouw **Hachchi**: In november 2007.

De heer **Thomsen**: Ja, een risicoanalyse en een uitgewerkte exitstrategie zijn toen aan de orde gesteld.

Mevrouw **Hachchi**: Het rapport dat daaruit voortkwam, was zeer kritisch.

De heer **Thomsen**: Ja.

Mevrouw **Hachchi**: Wat heeft de raad van commissarissen met dat rapport gedaan?

De heer **Thomsen**: Zeer intensief besproken. Daaruit bleek trouwens dat de hele projectorganisatie niet in control was. Met die woorden is het ook gezegd, dat het met de projectorganisatie een beetje een zootje was.

Mevrouw **Hachchi**: Is toen ook de positie van de heer Kromwijk ter discussie gesteld?

De heer **Thomsen**: Dat kom ik in de stukken niet tegen en in mijn geheugen ook niet, omdat de raad van bestuur dit direct tot zijn verantwoordelijkheid heeft gerekend en heeft gezegd: ja, dat kan niet, er moeten ogenblikkelijk maatregelen worden genomen.

Mevrouw **Hachchi**: Dat kan ik niet volgen. Wat kon er niet?

De heer **Thomsen**: Dat de projectorganisatie niet op orde was, dat die totaal niet in control was.

Mevrouw **Hachchi**: Ja, maar mijn vraag was de volgende. Als raad van commissarissen vraag je om dat onderzoek. Het rapport is zeer kritisch, ook over de projectorganisatie. Heeft de raad van commissarissen toen de positie van de voorzitter van de raad van bestuur ter discussie gesteld?

De heer **Thomsen**: Nee.

Mevrouw **Hachchi**: Waarom niet?

De heer **Thomsen**: Dat was al een keer gebeurd. Alle kritiekpunten werden door het bestuur beantwoord.

Mevrouw **Hachchi**: En dat was afdoende?

De heer **Thomsen**: De beantwoording die gegeven is, is na uitgebreid overleg in de raad als acceptabel beoordeeld. Er is een memo van het bestuur met een nieuwe investeringsbegroting -- dat heb ik hier in mijn papieren staan -- van 1 mei 2007.

Mevrouw **Hachchi**: Oké. Vervolgens is naar aanleiding van dat rapport ervoor gekozen om de heer Johan Over de Vest projectleider van het project te maken. Dat was het andere lid van de raad van bestuur.

De heer **Thomsen**: Voor zover ik kan nagaan, is dat iets later gebeurd.

Mevrouw **Hachchi**: Dat is iets later gebeurd?

De heer **Thomsen**: Ja. Door de raad van commissarissen zijn bij die gelegenheid dus ook harde criteria gesteld, hè? Er is gezegd: 92 miljoen en dus geen cent meer. Die commerciële partij moest er als de sodemieter bij komen. We wilden de exitstrategie opnieuw op tafel. Ook moest er een taxatie plaatsvinden. Er is een taxatie gemaakt door Ooms, die sloot op 105 miljoen. Dat was mede een argument om te zeggen: er zit dus in ieder geval een papieren zekerheid in het geheel.

Mevrouw **Hachchi**: Een papieren zekerheid; u zegt het zelf. Wat vond u van dat taxatierapport, waarin stond dat zo'n schip 200 miljoen zou opbrengen?

De heer **Thomsen**: Ik ben geen deskundige op het gebied van taxatie. Van vastgoedtaxatie weet ik wel het nodige, maar scheepstaxatie is echt ...

Mevrouw **Hachchi**: ... een andere tak van sport.

De heer **Thomsen**: ... een vak apart. Ik heb dat dus voor kennisgeving moeten aannemen.

Mevrouw **Hachchi**: Maar u twijfelde wel, begrijp ik uit uw woorden.

De heer **Thomsen**: Ja. Ik bedoel, ik weet niet of u dat rapportje hebt gezien?

Mevrouw **Hachchi**: Ja.

De heer **Thomsen**: Het is één papiertje zonder verdere argumenten; een vinger in de lucht en daar komen we op uit.

Mevrouw **Hachchi**: Was u de enige die daar vraagtekens bij zette?

De heer **Thomsen**: Nou, wij hadden allemaal wel een oncomfortabel gevoel in de raad van commissarissen, met als gevolg dat we de zaak in feite on hold hebben gezet.

Mevrouw **Hachchi**: Hoe?

De heer **Thomsen**: We hebben gezegd: 96 miljoen en verder geen enkele aanvullende investering, ook geen opdrachten. We hebben de zaak dus stilgelegd. We zeiden: eerst moet de handel op orde zijn; we gaan er nu heel nauw bovenop zitten. Door de heer Kromwijk, zo zie ik in mijn papieren staan, is toen -- op 1 mei 2007 -- gemeld dat er belangstelling uit Macao zou zijn. Toen de achtergrond van die belangstelling werd gegeven -- ik ga hier niet in details treden -- is er wel wat gegrijnsd.

Mevrouw **Hachchi**: Waarom werd er gegrijnsd? Wat wilt u daarmee zeggen?

De heer **Thomsen**: Dat heeft te maken met de bestemming die het in Macao zou krijgen.

Mevrouw **Hachchi**: Hmm. Dat is dus ook iets waarmee de heer Kromwijk kwam toen u als raad van commissarissen

De heer **Thomsen**: Er was dus wel degelijk belangstelling, niet alleen dat van Ooms enzovoorts.

Mevrouw **Hachchi**: En dat accepteerde de raad van commissarissen als geruststelling?

De heer **Thomsen**: Nou, wij accepteerden op dat moment helemaal niets. We hebben de zaak in feite on hold gezet.

Mevrouw **Hachchi**: Op welke manier heeft de raad van commissarissen de zaak on hold gezet?

De heer **Thomsen**: Door te zeggen: een absolute bevrozing op 92 miljoen en geen verdere opdrachten, uitgezonderd datgene wat vervolgschade kan voorkomen. Dat bedrag van 92 miljoen heeft vervolgens als een claim gefunctioneerd. Ook daarvan heeft het bestuur uitgebreid bekeken of het wel aanvaardbaar was op dat moment.

Mevrouw **Hachchi**: Ik kijk even of mijn collega Oskam een aanvulling heeft.

De heer **Oskam**: Mijnheer Thomsen, ik heb wat korte vragen. Ik ga toch nog even terug naar de exitstrategie. Kromwijk zei: als het niet doorgaat, stap ik op. Maakte dat dreigen met opstappen indruk? U was er niet gevoelig voor, maar maakte het indruk op de anderen?

De heer **Thomsen**: Jawel.

De heer **Oskam**: Ja?

De heer **Thomsen**: Jawel.

De heer **Oskam**: Wat zegt dat over Kromwijk?

De heer **Thomsen**: Als het met het mes op tafel was gebracht, "mijn zin erdoor of anders ik eruit", dan had het heel anders gelegen. Het is een gedreven, buitengewoon aimabele man die zeker ook bij dit project met hart en ziel betrokken was. Als hij, zoals hij vanochtend zei, het bedoeld had als "misschien moet het maar verder zonder mij", dan ben ik geneigd om dat nog te geloven ook. Dus ook dat was weer geen kwestie van het mes op tafel.

De heer **Oskam**: Maar jullie wilden hem niet kwijt.

De heer **Thomsen**: Ik was bereid -- dat had ik ook al veel eerder gezegd -- om dat risico te dragen. Ik had dan weleens willen zien of het inderdaad tot gevolg had gehad dat we zonder voorzitter van de raad van bestuur zouden zitten. Zelfs als dat het geval was geweest ... We hadden een driehoofdig bestuur, dus dat risico vond ik wel acceptabel.

De heer **Oskam**: Als ik nu kijk -- dat is een beetje een tussentijdse conclusie -- naar de interactie tussen de raad van bestuur en de raad van commissarissen, dan hoor ik de bestuurder vanochtend zeggen: nou ja, stoppen was geen optie, want dat was duurder en het was verliesgevend geweest; daarom ging ik door. Ik hoor u zeggen dat de raad van commissarissen overwoog dat het ontslaan van de bestuurder eigenlijk nadeliger was dan doorgaan met Kromwijk. Dan kom je toch tot een soort combinatie die elkaar versterkt. Jullie zeggen: we gaan met hem door. Hij zegt: ik ga ook door.

De heer **Thomsen**: Wij hebben de exitstrategie klip-en-klaar boven water gehaald. Intern werd dit het "doorvaarscenario" genoemd. Dat wil zeggen dat er het minimale aan het schip zou gebeuren. Dat betekende een asbestvrijverklaring, want anders is iets niet verkoopbaar, en ervoor zorgen

dat het in een minimale staat zou zijn om het te kunnen verkopen. Dan had het vanuit Wilhelmshaven door kunnen varen, niet naar Rotterdam maar waar dan ook heen. Wij hebben er elke keer op gedrukt dat die exitstrategie, dus dat doorvaarscenario, heel serieus zou meespelen.

De heer **Oskam**: Maar mijn conclusie is dat het feit dat jullie hem hebben gehandhaafd, wel tot gevolg had dat hij ook doorging met het project.

De heer **Thomsen**: Ja, dat was all in the game.

De heer **Oskam**: Ik herinner me dat Kromwijk vanochtend heeft gezegd dat er drie momenten waren waarop er werd gesproken, ook wel met de raad van commissarissen, over een go/no go. Het middelste moment was in de winter van 2007/2008. Dat was het moment dat de renovatiekosten boven de 100 miljoen zouden komen. Daarvan zei Kromwijk: toen hadden we eigenlijk voor het eerst door dat het misschien helemaal niet zo'n rendabele investering was die zich zou terugverdienen. De Brink Groep heeft er ook naar gekeken en zei dat het ronduit alarmerend was. Hoe is dat ontvangen binnen de raad van commissarissen? Wat hebben jullie daarmee gedaan?

De heer **Thomsen**: Dat is een tijd geweest waarin we bijna wekelijks vergaderden. Inmiddels was Deloitte bezig met een uitgebreid forensisch onderzoek. Van de crisismanager lag er de mededeling dat er veel meer nodig zou zijn. Het bedrag van 140 miljoen begon rond te zingen. De Brink Groep is erbij gekomen met een crisismanager. We hadden gevraagd naar hun beste crisismanager maar dat ging niet, want die zat inmiddels in het Rijksmuseum in Amsterdam. We kregen wel een heel goede, ook een toppersoon. Die confronteerde ons ermee dat er dus echt heel veel risico's waren. Daar stond tegenover dat de Brink Groep zich ook heeft ontfemd over een nieuw businessplan. Er kwam dus een nieuw businessplan op tafel, dat was gebaseerd op het feit dat het schip nog heel veel ... Het schip was in het businessplan in feite nog een kwestie van elastiek. Het oorspronkelijke businessplan van 24 à 25 miljoen, waarop wij oorspronkelijk akkoord hebben gegeven, hield in dat maar een heel beperkt gedeelte van het schip een

logiesfunctie zou krijgen en de rest van het schip dichtgelast zou worden. Dat was verreweg de simpelste manier om het asbestprobleem het hoofd te bieden. Daarmee kon ook een asbestvrijverklaring worden gegeven. Dus gewoon helemaal dichtgelast. Op het moment dat je een businessplan gaat opschalen, betekent dit dat je er meer partijen bij gaat betrekken en er dus meer commerciële activiteiten in gaat ontwikkelen, zodat je toch weer toe kunt naar een businessplan dat die nieuwe investering dekt. Die vlucht vooruit -- want dat is het geweest -- heeft ertoe geleid dat er ook van de Brink Groep een nieuw businessplan op tafel zou komen met een sluitende exploitatie, ook met die 140 miljoen. Daarbij zou er dus veel en veel meer asbestvrij gemaakt worden. Ook door externen werd er dus op gedrukt om het veel meer asbestvrij te maken. Vanuit monumentenkringen werd gezegd dat het toch niet zo kon zijn dat bijvoorbeeld de stuurhut en de machinekamer werden dichtgelast. Het was het laatste grote stoomschip in de wereld. Ook allerlei andere plekken zouden echt niet dichtgelast kunnen worden. Door het ministerie van VROM, dat ging over de asbestvrijverklaring, werd er ook behoorlijk stevig gedrukt in de zin van: beter het asbest eruit dan dichtlassen. Als er dan ook een businessplan op tafel ligt van de organisatie van de crisismanager ... Ik ben overigens tussenpersoon geweest om die in te huren. Het is het bedrijf van mijn collega Hans de Jonge. Ik heb Hans aangesproken: Hans, we hebben je beste persoon nodig. Als er dus een businessplan ligt van 140 miljoen met een sluitende exploitatie op basis van meerdere scenario's, waarbij er door mij buitengewoon kritisch is doorgevraagd over de risico's, dan moet je een besluit nemen. Op dat moment heb ik ook gezegd: ik doe niet meer mee. Ik heb gezegd: het is nu nog het moment om ermee te stoppen; ik heb er geen vertrouwen meer in, we hebben te veel risico's langs zien komen; hier ligt de grens, ik vind dat die al fors overschreden is. Toen hebben we weer een heel lastige vergadering gehad. Toen heeft de rest van de raad gevraagd: betekent dit dat jij opstapt? Toen heb ik gezegd: nou, daar wil ik dus nog even over nadenken. Uiteindelijk heb ik gezegd: nee, we gaan deze rit samen in, ik doe met jullie mee; ik ga niet meer mee in jullie voordeel van de twijfel, ik vind dat we nu toe zijn aan het nadeel van de twijfel. Achteraf -- maar ja, dat is met de kennis van nu -- had ik mijn poot stijf moeten houden. Ik wil u best

deelgenoot maken van datgene wat er dan door je hoofd heen gaat. Wat had je daarmee voor elkaar gekregen? Heb je daarmee je eigen achterste eruit gedraaid? We zaten met een romp-raad van commissarissen van vier man, eigenlijk maar drie. Het was heel noodzakelijk dat er nieuwe leden bij de raad van commissarissen kwamen, maar kun je die erbij betrekken als er zo'n lijk in de kast zit? Het bleef zo dat ik in de hele omgeving een van de weinigen was die echt kritisch was. De geluiden van de kant van het ministerie dat ze het prima vonden en heel enthousiast waren, bleven maar komen. Ook de gemeente toonde zich buitengewoon enthousiast. Ik heb dus gezegd: ik wil aantekening van dat feit; ik kan jullie niet overtuigen dat we moeten stoppen; ik ben ervan overtuigd dat als we de zaak nu verkopen, we er tenminste nog redelijk uitspringen, maar ik wil dit niet verder voor mijn verantwoordelijkheid nemen.

De heer **Oskam**: Dat waren uw gedachten.

De heer **Thomsen**: Ja.

De heer **Oskam**: Nog een vraag in het verlengde daarvan, voordat ik ermee stop en we teruggaan naar mevrouw Hachchi. Jullie hebben een rapport aangevraagd. Jullie hebben gezegd dat jullie een forensisch onderzoek wilden. De raad van commissarissen heeft tegen de raad van bestuur gezegd: doe dat. De raad van bestuur, zo hebben we mijnheer Kromwijk vanochtend horen zeggen, heeft Deloitte ingeschakeld.

De heer **Thomsen**: Ja.

De heer **Oskam**: Dat was ook de huisaccountant.

De heer **Thomsen**: Ja.

De heer **Oskam**: Wat vindt u daar nu van?

De heer **Thomsen**: Achteraf niet verstandig, zeker niet verstandig. Er was een praktische reden voor: Deloitte was al aan de gang. Er waren al mensen daarmee bezig, die konden dat gelijk doornemen. Op een heel korte termijn is er een forensisch rapport uitgebracht over de toestand in Wilhelmshaven. Maar achteraf? Nee. Dat werd me ook duidelijk toen ik toch de nodige kritiek had op de rapportage die er uiteindelijk kwam.

De heer **Oskam**: Nou, dat begrijpen wij wel!

Mevrouw **Hachchi**: Mijnheer Thomsen, we gaan naar mei 2008. Dan neemt de raad van commissarissen een besluit, namelijk dat Woonbron zich als het gaat om de ss Rotterdam zou moeten beperken tot het volkshuisvestelijk aandeel van 20%. Het overige deel zou moeten worden afgestoten. Woonbron is, als we verder in het tijdpad kijken, eind 2008 nog steeds 100% investeerder in het project, dus 100% aandeelhouder. Wat is er met het besluit van de raad van commissarissen gebeurd?

De heer **Thomsen**: Uiteindelijk, als je het aan het einde van de rit bekijkt, niets.

Mevrouw **Hachchi**: Niet aan het einde van de rit, ik heb het echt over de periode waarin de raad van commissarissen dat besluit neemt, in mei 2008, en zegt: beperk je tot 20%, de rest moet verkocht worden. Vervolgens blijkt dit een paar maanden later nog steeds niet het geval te zijn.

De heer **Thomsen**: Ja.

Mevrouw **Hachchi**: Welke consequenties heeft de raad van commissarissen aan zijn eigen besluit verbonden?

De heer **Thomsen**: U kunt zich voorstellen dat er toen meerdere keren over de positie van het bestuur is gesproken, vooral toen het ernaar uitzag ... Het bestuur heeft overigens, ook weer na de nodige schorsingen, het besluit van de raad van commissarissen geaccepteerd en is ook aan de gang gegaan.

Het besluit van de raad van commissarissen hield een reductie in tot maximaal 20% en een exitoptie die was uitgewerkt c.q. geëffectueerd. Daarmee is het bestuur serieus aan de gang gegaan.

Mevrouw **Hachchi**: Er is voldoende werk van gemaakt, zegt u.

De heer **Thomsen**: Ja.

Mevrouw **Hachchi**: Oké. In december 2008, dus in datzelfde jaar, toen er nog steeds geen verkoop van het commerciële deel had plaatsgevonden, besluit minister Van der Laan om een externe toezichthouder naar Woonbron te sturen. Dat is de heer Zwarts; dat weet u ook. Het bestuur van Woonbron dient meteen een pro-formabezwaar in tegen dit besluit van de minister. Hoe moet ik dat zien? Is dat een teken van de overtuiging van de raad van bestuur van zijn eigen gelijk? Of moet ik dit anders interpreteren?

De heer **Thomsen**: De eerste reactie van de raad van commissarissen was: kom nou!

Mevrouw **Hachchi**: Wat bedoelt u met "kom nou"?

De heer **Thomsen**: "Dat doe je toch niet!"

Mevrouw **Hachchi**: Geen pro-formabesluit?

De heer **Thomsen**: Nee.

Mevrouw **Hachchi**: Dus u was het niet eens met de raad van bestuur.

De heer **Thomsen**: De raad van bestuur zei dat hij daarover juridisch advies had ingewonnen en dat het juridisch advies heel dringend was: doen.

Mevrouw **Hachchi**: Maar wat zegt het over de raad van bestuur dat hij zo'n pro-formabezwaar aantekent tegen de komst van een externe toezichthouder?

De heer **Thomsen**: Je kunt niet anders dan concluderen dat de hakken op dat moment al in het zand waren. De verhouding met de commissarissen was ook al buitengewoon moeilijk geworden.

Mevrouw **Hachchi**: Kunt u dat verduidelijken?

De heer **Thomsen**: Kijk, het was toen al volstrekt duidelijk dat we op een deficit afgingen, dat het dus een fiasco aan het worden was.

Mevrouw **Hachchi**: Maar de raad van bestuur vond dat kennelijk niet.

De heer **Thomsen**: Er lag al veel meer. Er lag het onder verscherpt toezicht plaatsen door het WSW, het Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Er lag een buitengewoon kritisch rapport van het Centraal Fonds.

Mevrouw **Hachchi**: Er waren allerlei signalen, maar toch wordt er een pro-formabezwaar aangetekend.

De heer **Thomsen**: De zaak lag ook al buiten. De raad van commissarissen trok zich terug na het juridische advies. Als je het nu moet interpreteren, had men al aanvaard dat het inderdaad een fiasco zou worden.

Mevrouw **Hachchi**: Men? Wie is men?

De heer **Thomsen**: De raad van bestuur.

Mevrouw **Hachchi**: Maar waarom tekenen ze dan een pro-formabezwaar aan?

De heer **Thomsen**: Ik denk dat dat was in de sfeer van redden wat er te redden valt. Het feit dat men er juridisch advies bij had gehaald, zegt natuurlijk ook al genoeg.

Mevrouw **Hachchi**: Maar redden wat er te redden valt ... Het gaat fout; zo fout dat de minister vervolgens ingrijpt en er een externe toezichthouder naartoe stuurt. De raad van bestuur zegt dan: nee, die toezichthouder moet er niet komen. Hoe moet ik dat interpreteren? Zegt de raad van bestuur dat hij het zelf oplost en hij geen externe toezichthouder hoeft, omdat dat een beetje zijn eer te na is? Of moet ik het anders interpreteren? Ik vraag het aan u, want u zat er in die tijd bovenop.

De heer **Thomsen**: Ik moet dan op mijn geheugen afgaan. Het juridisch advies luidde: je moet pro forma bezwaar aantekenen, dus niet inhoudelijk, omdat je in het belang van de instelling nu al het mogelijke moet doen om je klus af te kunnen maken.

Mevrouw **Hachchi**: Ik probeer u toch te vragen ... U was daarbij. U sprak met de heer Kromwijk en andere bestuurders; u kunt de sfeer schetsen. Hadden de voorzitter van de raad van bestuur en de gehele raad van bestuur geen behoefte aan externe steun en wilden ze het gewoon zelf oplossen? Was het ook een vorm van "dat is onze eer te na" en "we willen het gewoon zelf afmaken"?

De heer **Thomsen**: Nee, het was op dat moment al volstrekt duidelijk dat er een externe toezichthouder zou komen.

Mevrouw **Hachchi**: Ook voor de heer Kromwijk?

De heer **Thomsen**: Ja, dat denk ik wel.

Mevrouw **Hachchi**: U denkt het wel?

De heer **Thomsen**: Ja, en zo is het ook gebeurd. Er is pro forma bezwaar gemaakt.

Mevrouw **Hachchi**: U gebruikte de woorden "nadeel van de twijfel". U hebt verschillende stadia meegemaakt als lid van de raad van commissarissen. U had twijfel, voordeel van de twijfel en nadeel van de twijfel. Uiteindelijk is in april 2009 de maat bij u echt, echt vol. U treedt af als commissaris. Ik heb uw brief gelezen. Daarin verwijst u naar een persverklaring van de heer Kromwijk, waarin hij aangeeft dat hij nog steeds overtuigd is van het eigen gelijk van het bestuur en hij bij voorbaat meldt dat er geen sprake is van aftreden van het bestuur van Woonbron. Was dat voor u de belangrijkste reden om op te stappen?

De heer **Thomsen**: Nee. De belangrijkste reden was dat de zaak inmiddels in de Tweede Kamer aan de orde was en ik bij de strategie en het handelen van het bestuur betrokken wilde worden. De voorzitter van de raad van commissarissen zei daarop: nee, eerst maar even afwachten wat er gaat gebeuren. Dat was voor mij de druppel die de emmer deed overlopen en daarom zei ik: "ho eens eventjes, wij zijn er als raad van commissarissen voor om er nu bovenop te zitten, dus ik wens nu direct een vergadering van de raad van commissarissen. Als de voorzitter dat niet doet, trek ik mijn consequenties en stap ik op". Er waren meer redenen, en die heb ik ook in die brief gezet, maar dat was voor mij hetgeen waarvan ik zei: nu is het echt gebeurd.

Mevrouw **Hachchi**: Als ik u goed begrijp, dan was het feit dat er vanuit de raad van bestuur geen aanleiding was om actie te ondernemen -- met de afwachtende houding van "we zien wel waar de Kamer mee komt" -- voor u de reden ...

De heer **Thomsen**: Ja, en dat de voorzitter van de raad van commissarissen dus niet bereid was om de raad bij elkaar te roepen.

Mevrouw **Hachchi**: Dat was een van de redenen. De andere reden die ik net uit uw brief aanhaalde, staat ook nog, begrijp ik, namelijk het feit dat het bestuur geen zelfinzicht toonde en het eigen gelijk bleef verdedigen. Waren er nog andere redenen dat u opstapte?

De heer **Thomsen**: Ik had er schoon genoeg van, moet ik u ook zeggen. Ik was -- achteraf veel en veel te lang -- bereid geweest om mede verantwoordelijkheid te nemen. Maar ik kon er niet mee leven dat iedereen vond dat er dan maar eventjes afgewacht moest worden op het moment dat ik die verantwoordelijkheid daadwerkelijk mede wilde nemen. Ik kon het ook niet meer aan mijn omgeving uitleggen, hoor.

Mevrouw **Hachchi**: Na uw vertrek komt die Kamermotie en vertrekt ook de rest van de raad van commissarissen. Wat vond u ervan dat de raad van commissarissen vertrok, en de heer Kromwijk als bestuurder bleef zitten?

De heer **Thomsen**: Wat ik ervan vond was natuurlijk tamelijk gratuit, want dat was dat ik het de omgekeerde wereld vond. Zo hoort het in een bedrijf niet te gaan.

Mevrouw **Hachchi**: Hoe hoort het dan wel te gaan?

De heer **Thomsen**: De raad van commissarissen moet zijn verantwoordelijkheid nemen. Hij bepaalt of een bestuurder wel of niet vertrekt, de situatie kan dan zeker niet zijn dat het bestuur blijft zitten.

Mevrouw **Hachchi**: Waarom is dat niet gebeurd?

De heer **Thomsen**: Dat weet ik niet; ik was er niet meer bij betrokken.

Mevrouw **Hachchi**: Nee, ik bedoel de periode daarvoor, toen u er wel als commissaris bij betrokken was. Waarom heeft de raad van commissarissen daartoe niet al besloten toen het fout ging met het project? Want er waren verschillende momenten. Waarom is dat niet besloten, zoals het hoort?

De heer **Thomsen**: Dat is een heel wezenlijke vraag, die in het geheel een rol speelt. Dit soort processen is niet alleen maar een kwestie van heel rationele afwegingen. Een raad van commissarissen kan niet werken zonder een bepaalde vertrouwensrelatie met het bestuur en ook met de onderlinge commissarissen. Je moet een heel goede balans vinden tussen een minimale vertrouwensbasis en de nodige scherpte. Dat zijn inschattingen die je met elkaar moet maken. Dan komt er een proces op gang. Ik heb het nu meegemaakt, en ik moet achteraf tot mijn schade erkennen dat ik daar ook in mee ben gegaan. Het betekent dat je een stukje harde rationaliteit mist. Het is voor mij bijna het ultieme bewijs dat een raad van commissarissen bij een maatschappelijke onderneming -- dat wil zeggen: een onderneming zonder aandeelhouders -- zonder een direct gremium waaraan je permanent verantwoordelijkheid moet afdragen, het niet redt. Ik ben er ook in meegezogen.

Daar wil ik u wel één argument bij geven, dat ik uit mijn archief boven water haalde. Nog niet zo gek lang daarvoor, op 6 juni 2008, beantwoordt minister Vogelaar van VROM schriftelijke vragen van de Tweede Kamerleden Jansen en Poppe. In het derde antwoord staat er -- in dat stadium nog steeds -- dat Woonbron niet af is geweken van het BBSH. Ik noem dit om aan te geven dat de context waarin we het werk deden, ook in dat opzicht volstrekt onduidelijk was. Ik had een aantal jaren daarvoor geconstateerd dat het vlak in strijd was met het BBSH. Maar in antwoord op schriftelijke vragen, in een stadium dat de minister ook dondersgoed wist dat er dingen niet goed aan het lopen waren, werd er gewoon nog keihard gezegd dat het wel in overeenstemming met het BBSH was, terwijl Woonbron nog steeds voor 100% eigenaar was. Dat zijn de dingen die je ook mee laat wegen, die er meekomen, die je als mens ook meedraagt. Ik had af en toe de neiging om mijn schouders op te halen en te denken: ja, jongens, waar gaat dit over?

Mevrouw **Hachchi**: Helder. Ik wil nog wel even terug naar uw opmerking dat er vertrouwen moet zijn tussen de raad van commissarissen en het bestuur. Ik denk dat dat heel gezond is. Maar ik probeer uw woorden even te plaatsen en te kijken of ik ze ook goed begrepen heb, dus corrigeer me als dat niet zo

is. Was er sprake van te veel vertrouwen in de richting van de heer Kromwijk? Welke rol speelde de heer Kromwijk daar dan in? Want ik hoor in uw verhaal dat u zoiets heeft van: het is ook daar fout gegaan.

De heer **Thomsen**: Nee. Al vanaf het moment dat wij opdracht gaven aan Deloitte voor dat eerste snelle onderzoek was het niet meer een kwestie van vertrouwen alleen. Toen stond de raad van commissarissen al op scherp. Vertrouwen alleen was dus niet aan de orde.

Mevrouw **Hachchi**: Maar als we kijken naar wat er feitelijk gebeurde, liet de raad van commissarissen zich steeds overtuigen door de heer Kromwijk.

De heer **Thomsen**: Ja, maar dat deed hij ook met argumenten. Het was niet alleen maar een verhaal. Er kwamen telkens -- en als ik de stukken naga, heb ik daar ook wel bewondering voor -- antwoorden op de gestelde vragen.

Mevrouw **Hachchi**: Dat deed de heer Kromwijk dus goed ...

De heer **Thomsen**: Ja, ook bij externe vragen. En de antwoorden van de heer Kromwijk waren voor een belangrijk gedeelte toch adequaat. Het had het karakter van een sprong naar voren, zoals ook het businessplan opgeschaald werd, maar er lag dus elke keer weer een standpunt van de raad van bestuur, waarvan je om te kunnen zeggen dat het niet klopt echt heel goede argumenten moest hebben. Het enige argument was: we vertrouwen het niet meer. Op dat punt waren de meningen binnen de raad van commissarissen dus verdeeld.

Mevrouw **Hachchi**: Het woord is aan mijn collega Oskam.

De heer **Oskam**: U maakte zojuist de opmerking over de raad van commissarissen, dat die het zonder aandeelhouder niet zou redden. Is dat specifiek voor de Woonbronzzaak, of geldt het eigenlijk voor alle corporaties?

De heer **Thomsen**: Daar heb ik twee antwoorden op. Het eerste geef ik uit mijn eigen beleving, wat natuurlijk niet representatief is. Ik heb u gezegd dat dit voor mij een eyeopener was: zo werkt het dus. Bedrijfspsychologen hebben er dikke boeken over geschreven, en ook mij is het dus overkomen. Uit een promotieonderzoek, waarover ik u eerder al wat materiaal gegeven heb, blijkt op basis van Amerikaans en eigen onderzoek ook dat deze vorm van interne controle feilen vertoont.

De heer **Oskam**: Toen ik u vroeg naar het groene licht van het ministerie voor de nevenactiviteiten, zei u ook -- en u had het met uw studenten besproken -- dat er eigenlijk geen peil op te trekken was. Dat roept bij ons een beetje de associatie met willekeur op. Later in het gesprek zei u dat de context van het BBSH onduidelijk was. Je zou je kunnen afvragen of die criteria dan heel vaag zijn. Een ander aspect dat misschien een rol zou kunnen spelen -- ik wil daar graag uw visie op horen -- is het hebben van goede contacten in Den Haag. Helpt dat?

De heer **Thomsen**: Dat laatste helpt zeker. Wat het eerste betreft: in artikel 11 uit het BBSH gaat het in relatie tot deze kwestie om twee zaken. De eerste is de vraag wat volkshuisvestingstaken zijn. Het laatste lid is een soort toevoeging die heel veel mogelijk maakt. Maar er staat ook heel duidelijk dat je je moet beperken tot de volkshuisvestingstaken. Sorry, maar puur commerciële activiteiten -- zelfs als Woonbron 40% had gehad en 60% puur commercieel was geweest -- kun je niet rekenen tot de taken van een woningcorporatie. Zelfs in dat geval zou Woonbron voor 60% in strijd met het BBSH werken.

De heer **Oskam**: Dat is de commerciële kant van de zaak. Wij kijken bijvoorbeeld ook naar de kwestie van Rentree in Deventer, van die weg die aangelegd wordt. We kijken ook naar de casus van Servatius, waarbij een schoolcampus wordt gebouwd. Dat is misschien niet helemaal commercieel te noemen, maar hoe kijkt u daar dan tegenaan?

De heer **Thomsen**: Dat heeft allemaal met hetzelfde te maken, namelijk de interpretatie van wat precies de taak van een woningcorporatie is. Sprekers voor mij hebben aangegeven dat het veel te veel interpretatieruimte geeft. Zelfs met die ruime interpretatieruimte is de interpretatie van de verantwoordelijke minister veel te ruim geweest. Iedereen zag dat de sector het accepteerde, met het idee: het hek is van de dam, dus er kan heel veel.

De heer **Oskam**: Ja, en dat zat 'm ook in de tijd?

De heer **Thomsen**: Ja, dat zat 'm volop in de tijdgeest.

De heer **Oskam**: We hebben heel wat pijnpunten met u besproken. De medaille heeft ook een andere kant, namelijk dat Woonbron bekendstond als een innovatieve, creatieve en maatschappelijke woningcorporatie, met een voorbeeldfunctie, zoals het ministerie ook wel heeft gezegd. Het beeld van de commissie is dat de heer Kromwijk in belangrijke mate het boegbeeld en het gezicht van Woonbron was, en dat hij ook over een goed politiek netwerk beschikte. Dat heeft hij vanochtend ook wel bevestigd. Hij kon op maatschappelijk draagvlak rekenen. Kijkt u daar ook zo tegen aan?

De heer **Thomsen**: Jazeker. Sterker nog, bestuurders van woningcorporaties blinken meestal niet uit in het schrijven van stukken. Kromwijk had echter de opvattingen van het bestuur van Woonbron over hoe een woningcorporatie in de samenleving zou moeten staan en wat haar taken waren, meerdere keren via heel begrijpelijke en hecht doortimmerde geschriften verspreid. Daar was in de sector veel waardering voor.

De heer **Oskam**: Is het moeilijk om een dergelijk iemand tegengas te geven? Want hij kreeg overal pluimen. Ik kan me voorstellen dat het dan voor een raad van commissarissen lastig is om nog even als criticaster te fungeren.

De heer **Thomsen**: Wat mij persoonlijk betreft, nee. Ik vond dat absoluut niet moeilijk.

De heer **Oskam**: En de anderen? Uw houding is wel duidelijk, maar de rest van de raad van commissarissen, vonden die dat lastig?

De heer **Thomsen**: Eigenlijk zou ieder dat voor zichzelf moeten zeggen. Maar ik heb dat eigenlijk niet kunnen constateren.

De heer **Oskam**: Dat is ook niet rechtstreeks op tafel gekomen?

De heer **Thomsen**: Het is niet expliciet aan de orde gekomen. De bestuurlijke en inhoudelijke kwaliteiten van de heer Kromwijk waren vooral heel sterk.

De heer **Oskam**: Ja. Er wordt wel gezegd dat hij heel enthousiasmerend was en dat hij mensen meenam ...

De heer **Thomsen**: Absoluut.

De heer **Oskam**: Maar ook dat hij wel heel dwingend kon zijn en dat het lastig werd als hij zijn zin niet kreeg.

De heer **Thomsen**: Ja, maar ik heb hem nooit kwaad gezien.

De heer **Oskam**: Nooit kwaad; hij blijft dus altijd rustig. Nou, dat was vanochtend ook zo.

Ik had het u beloofd: u hebt met name een verklaring gegeven als lid van de raad van commissarissen, maar u bent natuurlijk ook een kenner van de sector, en daar willen wij graag gebruik van maken.

Het onderzoek gaat terug naar 1993, naar het corporatiestelsel vanaf de bruteringsperiode. Incidenten zoals bij Woonbron zijn daar natuurlijk maar een klein onderdeel van. Maar toch nog even, welke lessen zijn er uit het project van de ss Rotterdam te trekken voor de corporatiesector? Daarbij mag u best de pet van de hoogleraar opzetten, zonder dat u college hoeft te geven.

De heer **Thomsen**: Dat zal ik ook zeker niet doen.

De eerste les is heel dicht bij huis. De huidige vorm van toezicht deugt niet. Ik weet nog niet wat je dan wel moet doen. Ik heb ook de heer Van der Schaar gehoord gisteren. Ik denk niet dat een verscherpt overheidstoezicht alleen de oplossing is. Ik denk dat er twee oplossingsrichtingen zijn, al dan niet in combinatie met elkaar. Daarin gaat het om een onafhankelijk instituut, waar een raad van commissarissen die twijfelt over een probleem ook op terug zou kunnen vallen. Als dat instituut er geweest zou zijn, had ik er gebruik van gemaakt.

Ook denk ik dat je eigenlijk gewoon voor aandeelhouders zou moeten zorgen. De toekomst van de sector moet echt aan de orde komen. Ik bedoel dat niet alleen maar financieel of wat overheidstoezicht betreft, maar echt ten principale. In deze tijd is de oplossing voor het bieden van huisvesting aan mensen die dat uit zichzelf moeilijk kunnen regelen, de vorm van huur zoals die al anderhalve eeuw bestaat. Moet je er in deze tijd, waarin we van een participatiesamenleving spreken, niet veel meer voor zorgen dat de huurders daarin zelf participeren? Je moet naar vormen van coöperatief beheer toe. Moet je de belanghebbenden -- er zijn natuurlijk ook andere belanghebbenden binnen de sociale sector -- niet veel meer in een vorm van aandeelhouderschap plaatsen? Ik zeg: zorg dat er tussen het vlakke eigendom, dat voor veel huurders niet beschikbaar is of dat zij niet willen, en de huurvorm waaraan in de afgelopen 150 jaar vrijwel niks geïnnoveerd is, adequate vormen van huisvesting komen die niet alleen maar gericht zijn op het platte beschikbaar stellen van een dak boven je hoofd, maar die ook een emancipatorische werking hebben. Ooit is dat de achtergrond van de sociale huursector geweest, en dat moet terug.

De heer **Oskam**: U gebruikt de term "aandeelhouder". De vraag is natuurlijk van wie het geld van de corporaties is. Er zijn wel mensen die zeggen: het is het geld van de huurders. Dan zitten zij er met dat geld in, zou je kunnen zeggen, want dan zijn ze aandeelhouder. In het verleden hadden we een verenigingsstructuur, waarin de leden het voor het zeggen hadden, of voor een deel voor het zeggen hadden. Bedoelt u dat?

De heer **Thomsen**: Onder andere. Ik ben in het verleden bijna tien jaar voorzitter van een woningbouwvereniging geweest, waar zelfs de jaarlijkse huurverhoging, het hele onderhoudsplan en alle basisstukken in de ledenvergadering besproken werden en dat voorbereid werd met bewonerscommissies. Wij moesten de leden af en toe tegenhouden; ze waren als medeverantwoordelijken voor het bestuur af en toe strenger in de leer dan het bestuur van de woningcorporatie . Het kan dus best.

De heer **Oskam**: U noemde het externe toezicht en de rol van de huurders. Het interne toezicht is gister aan de orde gekomen bij Van der Schaar en Tommel. Zij pleitten voor een versterking van het interne toezicht. Hoe ziet u dat? Want u bent natuurlijk zelf ook een interne toezichthouder geweest.

De heer **Thomsen**: Ik geloof daar onvoldoende in. Als je naast de raad van commissarissen of de raad van toezicht een aandeelhouder zet die de raad van toezicht scherp in de gaten houdt en waaraan de raad van toezicht periodiek verantwoording moet afleggen, krijg je een veel grotere scherppte en haal je de vrijblijvendheid eruit. Ikzelf kies uiteindelijk, als het me met het pistool op de borst gevraagd wordt, voor directe medeverantwoordelijkheid en betrokkenheid van de bewoners.

De heer **Oskam**: Is dat het drielagenmodel?

De heer **Thomsen**: De discussie over het drielagenmodel is alweer van een tijd geleden. Het betekent dat er drie verantwoordelijkheidslagen zijn. Daar hadden de banken heel grote bezwaren tegen, omdat het voor hen niet voldoende inzichtelijk zou zijn. Ik denk dat je het goed in een tweelagenmodel kunt doen. Bij coöperatief bezit zijn de verhoudingen dan ook volstrekt helder afgedekt.

De heer **Oskam**: Mijn laatste vraag is of u, behalve over het toezicht, in uw expertise als hoogleraar nog zaken aan ons wilt meegeven.

De heer **Thomsen**: De kwestie van het stoomschip Rotterdam geeft aan dat de risico's bij woningcorporaties vooral in de ontwikkelingspoot zitten. In de exploitatiepoot -- gister is het ook aan de orde geweest -- zijn de risico's heel bescheiden, tenzij je in een krimpgebied zit. Ik denk dat het beslist noodzakelijk is dat ontwikkeling en exploitatie losgemaakt worden van elkaar. Dat kan juridisch gebeuren, dat kan door het in verschillende ondernemingen of rechtspersonen te stoppen. De echt grote risico's bij het overgrote deel van de kwesties, behalve dan bij Vestia, zitten in de ontwikkelingspoot en die moet je losmaken. Je moet voorkomen dat dit ooit nog een keer kan gebeuren. Jammer genoeg heb ik dat ook niet weten tegen te houden. Er is een onvoorstelbaar groot bedrag in de lucht verdwenen. Dat valt de huurders natuurlijk niet uit te leggen; ik kan dat ook niet.

De heer **Oskam**: Als ik even naar Woonbron kijk: daar is een dochteronderneming opgericht. Dat zou ook met die andere partners gedaan worden, maar dat is niet gelukt. Uiteindelijk zijn de huurders van Woonbron toch de sigaar.

De heer **Thomsen**: Ja, en dat spijt mij buitengewoon.

De **voorzitter**: Ik geef nog even het woord aan collega Bashir.

De heer **Bashir**: Mijnheer Thomsen, ik wil nog even met u terug naar het stoomschip. Net zijn heel veel actoren de revue gepasseerd. Als u aan ons zou moeten vertellen wie er nu echt verantwoordelijk is voor hoe het gelopen is met het stoomschip, wie wilt u dan aanwijzen?

De heer **Thomsen**: Als hoofdverantwoordelijke?

De heer **Bashir**: Ja, als hoofdverantwoordelijke.

De heer **Thomsen**: Als u mij met het pistool op de borst vraagt om één naam te noemen, ontkom ik er niet aan om toch de naam van de heer Kromwijk te noemen. Maar dat zou hem onvoldoende recht doen, want als je het goed

bekijkt, is er een baaierd aan schuldigen. Maar hij was degene die ook in formele zin de belangrijkste verantwoordelijkheid droeg.

De heer **Bashir**: U bent naar aanleiding van het stoomschip afgetreden als lid van de raad van commissarissen van Woonbron. Heeft dit voor uzelf nog consequenties gehad? Hoe wordt er nu bijvoorbeeld naar u gekeken binnen de sector?

De heer **Thomsen**: Dat vind ik een moeilijke vraag. Het heeft voor mij in zoverre consequenties gehad dat ik, na meerdere verzoeken nadien om te solliciteren, besloten heb om geen lid meer te worden van een raad van commissarissen. Ik ben ook gestopt met visitaties die ik bij woningcorporaties deed. Ik ben bij mezelf te rade gegaan hoe ik met mijn haat-liefdeverhouding met de sociale huursector om zou moeten gaan. Ik kan u zeggen: voor mij heeft het behoorlijke consequenties gehad. Wat dat in mijn omgeving voor consequenties heeft gehad ... Ik heb een heleboel e-mailtjes gekregen in de afgelopen dagen, heel erg ondersteunende e-mailtjes. Voor mij maakt dat op zich niet uit. Ik doe datgene waarvoor ik verantwoordelijk ben, en dat doe ik zonder last of ruggespraak. Het is leuk als je daar steun bij krijgt, maar daar houdt het bij op.

De **voorzitter**: Wij zijn aan het einde van dit openbare verhoor gekomen. Als voorzitter heb ik doorgaans een uitsmijter, maar nu heb ik die niet. Dank u wel, mijnheer Thomsen.

Sluiting 14.21 uur.